

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

کمال جوانمرد^۱

آزاده موسوی^۲

 [10.22034/ssvs.2026.3739.3728](https://doi.org/10.22034/ssvs.2026.3739.3728)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۹/۰۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۰/۲۸

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج در جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال استان کرمان، با تمرکز بر ابعاد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، روان‌شناختی، ساختاری و نهادی، و بررسی تعامل این عوامل در تصمیم‌گیری جوانان انجام شد. پژوهش از نوع کاربردی و با رویکرد آمیخته (کیفی-کمی) بود. در بخش کیفی، از روش فراترکیب بر اساس الگوی شش‌مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو استفاده شد. جامعه پژوهش شامل کلیه پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط بود که ۳۲ منبع معتبر انتخاب شد. تحلیل داده‌ها با کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد و روایی با معیارهای لینکلن و گویا و پایایی با توافق بین‌کدگذاران (۸۷٪) تأمین شد. در بخش کمی، جامعه آماری جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال استان کرمان (۱،۲۱۱،۳۱۲ نفر) بود و حجم نمونه ۴۰۰ نفر تعیین شد. یافته‌ها نشان داد که تمامی عوامل به طور معنادار بر ادراک تأخیر در ازدواج تأثیر دارند $p < ۰,۰۵$ ، با بیشترین تأثیر از عوامل اقتصادی و فرهنگی. مدل کلی ۵۲,۸٪ از واریانس تأخیر در ازدواج را توضیح داد. نتایج با نظریه‌های مدرنیزاسیون (دورکهایم و پارسونز)، سرمایه اجتماعی بورديو و سرمایه انسانی بکر هم‌خوانی دارد.

واژگان کلیدی: ادراک تأخیر در ازدواج، جوانان، عوامل نهادی، سرمایه اجتماعی، کرمان.

Email: javanmardkamal@yahoo.com

^۱گروه جامعه‌شناسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

مقدمه

درباره ازدواج به عنوان یکی از بنیادی ترین نهادهای اجتماعی، از دیرباز نقش محوری در تنظیم روابط خانوادگی، عاطفی، اقتصادی و فرهنگی ایفا کرده است. این نهاد، فراتر از پاسخگویی به نیازهای فردی، به تنظیم ارتباطات اجتماعی کمک می کند و در تمامی جوامع، از جمله ایران، به عنوان هنجاری پذیرفته شده شناخته می شود (حسینی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۵۴). این نهاد، فراتر از پاسخگویی به نیازهای جنسی و عاطفی، به تنظیم ارتباطات اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی افراد کمک می کند و به همین دلیل، به عنوان هنجاری پذیرفته شده در تمامی جوامع، از جمله ایران، شناخته می شود (ترابی و شمس قهفرخ، ۱۴۰۰: ۱۴۶). با وجود اهمیت ازدواج، تغییرات گسترده در ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی در دهه های اخیر، الگوهای ازدواج در ایران را دستخوش تحول کرده است. یکی از بارزترین این تغییرات، افزایش میانگین سنی ازدواج و رشد پدیده تجرد در میان جوانان است (سروش و ترکاشوند مرادآبادی، ۱۴۰۰: ۵۷). این پدیده، که امروزه نه تنها به عنوان مسئله ای فردی، بلکه به عنوان چالشی اجتماعی مطرح است، تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد. همراه با تغییر نگرش ها نسبت به زندگی مجردی و اولویت هایی مانند ادامه تحصیل، به کم رنگ شدن فرهنگ ازدواج در میان جوانان منجر شده است (مختاری و یوسفی، ۱۴۰۰: ۴۷). همچنین، عوامل دینی و ارزشی نیز در برخی موارد با ایجاد محدودیت ها یا تغییر در باورها، بر ادراک تاخیر در ازدواج اثر گذاشته اند.

شواهد آماری نیز این تغییرات را تأیید می کنند. بر اساس گزارش های مرکز آمار ایران (۱۴۰۳)، میانگین سنی ازدواج برای زنان در ایران به حدود ۲۳ سال و برای مردان به حدود ۲۷ سال رسیده است. با این حال، در شهرهای بزرگ مانند کرمان، روند افزایش سن ازدواج قابل مشاهده است. این وضعیت از تغییرات گسترده در سبک زندگی، اولویت های جوانان (مانند تحصیلات عالی و استقلال مالی)، و فشارهای اقتصادی و اجتماعی حکایت دارد. برای مثال، جوانانی که به دلیل ادامه تحصیل یا ناتوانی در تأمین هزینه های ازدواج، این رویداد را به تعویق می اندازند، به افزایش نسبت تجرد در جامعه دامن زده اند. این پدیده نه تنها بر ساختار خانواده، بلکه بر سلامت روانی، اجتماعی، و اقتصادی جامعه تأثیرات عمیقی دارد. با توجه به پیچیدگی این موضوع، بررسی ادراک تاخیر در ازدواج نیازمند رویکردی جامع است. پژوهش حاضر با استفاده از روش آمیخته (کمی و کیفی) به دنبال بررسی عوامل مؤثر بر ادراک تاخیر در ازدواج در میان جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال شهر کرمان است. دامنه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال به این دلیل انتخاب شده است که روند افزایش سن ازدواج در شهرهای بزرگ ایران، از جمله کرمان، مشاهده می شود. همچنین، این دامنه سنی طیف وسیعی از تجربیات مرتبط با ادراک تاخیر در ازدواج را نمایندگی می کند در هر حال این پژوهش با هدف شناسایی و

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

تحلیل عوامل مؤثر بر تأخیر ازدواج، به سؤال اصلی پاسخ می‌دهد عوامل تأثیرگذار بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان ۱۸-۳۵ سال در شهر کرمان کدام اند؟

پیشینه مطالعاتی:

میرحسینی، و حسین‌زاده (۱۴۰۲) "واکاوی فهم دختران مجرد از زمینه‌های اجتماعی-اقتصادی تأخیر در ازدواج؛ (مورد مطالعه دختران مجرد شهر یاسوج)" این پژوهش نشان داد که زمینه‌های اقتصادی-اجتماعی مانند عدم مطلوبیت اقتصادی ازدواج، انتظارات تعمیم‌یافته و تغییرات ارزش‌های خانوادگی، به عنوان عوامل مؤثر در محاسبه سود و زیان ازدواج، تأثیرگذار بوده‌اند.

مختاری و همکاران (۱۴۰۰) "شناسایی پدیده‌ی تأخیر در ازدواج دختران: نظریه زمینه‌ای": در این مطالعه، عوامل اجتماعی و فردی به عنوان علل تأخیر در ازدواج دختران شناسایی شدند و نظریه‌ای زمینه‌ای در توضیح این پدیده ارائه گردید. سروش و ترکاشوند مرادآبادی (۱۴۰۰) "بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان مواجه با ادراک تأخیر در ازدواج در استان یزد": این پژوهش نشان داد که بیکاری برای مردان و حساسیت انتخاب برای زنان عوامل کلیدی در تأخیر سن ازدواج هستند. ترابی و شمس قهفرخی (۱۴۰۰) "عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج در ایران و جهان" نتایج این مطالعه نشان داد که عوامل اقتصادی و تحصیلی مهم‌ترین دلایل ادراک تأخیر در ازدواج هستند و به‌ویژه در اثر نوسازی و صنعتی‌شدن، میزان ازدواج کاهش یافته است. حسینی و همکاران (۱۳۹۸) "عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج دختران در شهرستان‌های ایران": پژوهش نشان داد که ادراک تأخیر در ازدواج دختران در شهرستان‌های مختلف ایران ارتباط مستقیمی با وضعیت بیکاری، عدم تعادل بازار ازدواج و مسائل اقتصادی دارد. پروین و همکاران (۱۳۹۶) "ن تجربه زیسته دختران از تأخیر در ازدواج و گونه‌شناسی استراتژی‌های مواجهه با آن": یافته‌ها نشان داد که دختران به‌ویژه در شرایط فرهنگی و اجتماعی خاص، با فشارهای متعددی در ادراک تأخیر در ازدواج مواجه هستند. استراتژی‌های مقابله‌ای آن‌ها در برابر این فشارها شامل پذیرش تأخیر یا به تعویق انداختن تصمیمات ازدواج بود. صادقی و شکفته‌گوهری (۱۳۹۶)، "مطالعه پیامدهای بیکاری بر تأخیر در ازدواج جوانان در شهر تهران" این تحقیق نشان داد که بیکاری و عدم امنیت شغلی به‌ویژه در جوانان باعث افزایش تأخیر در ازدواج شده است.

چرلین^۱ (۲۰۲۲): مفهوم «غیرنهادین شدن ازدواج» را بازنگری کرد و نشان داد که ازدواج دیگر یک نهاد الزامی نیست، بلکه به انتخابی فردی تحت تأثیر فردگرایی، گزینه‌های جایگزین مانند هم‌زیستی و کاهش فشارهای اجتماعی تبدیل شده است. اسموک و شوارتز^۲ (۲۰۲۲) در مروری بر دموگرافی خانواده‌ها،

¹ Cherlin

² Smock & Schwartz

کاهش نرخ ازدواج را ناشی از استقلال اقتصادی زنان، تغییرات بازار کار و تحولات ارزشی دانستند. ساسلر و لیکتر^۱ (۲۰۲۰) پیچیدگی تشکیل اتحادیه‌های زناشویی را بررسی کرده و تأکید کردند که هم‌زیستی پیش از ازدواج، تحصیلات بالا و نابرابری‌های اقتصادی، مسیر ازدواج را متنوع و سن آن را افزایش می‌دهد. ملنیکاس و دیگران^۲ (۲۰۲۱) چارچوب مفهومی برای تأخیر در محیط‌های کم‌درآمد ارائه دادند و عوامل اقتصادی (بیکاری، هزینه‌ها) را با فشارهای اجتماعی ترکیب کردند.

نوآوری پژوهش حاضر در آن است. بسیاری از پژوهش‌های پیشین، علل ادراک تأخیر در ازدواج جوانان عمدتاً از دیدگاه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بررسی شده است (انتظاری و همکاران، ۱۳۹۷؛ ترابی و شمس قهفرخی، ۱۴۰۰). با این حال، این پژوهش‌ها غالباً به تفصیل به تعامل پیچیده بین این عوامل نپرداخته‌اند و از جنبه‌های نهادی و ساختاری تأثیرگذار بر ادراک تأخیر در ازدواج غفلت کرده‌اند. به‌عنوان مثال، در حالی که پژوهش‌های داخلی مانند پژوهش‌های پروین و همکاران (۱۳۹۶) و حسینی و همکاران (۱۳۹۸) به‌طور عمده بر اهمیت عوامل اجتماعی-اقتصادی تأکید دارند، کم‌تر به بررسی نقش سیاست‌ها و نهادهای اجتماعی و فرهنگی در تأثیرگذاری بر تصمیمات ازدواج پرداخته‌اند. این شکاف‌ها نشان‌دهنده‌ی ضرورت پژوهشی است که نه تنها به ابعاد فردی و اجتماعی تأخیر ازدواج، بلکه به تأثیرات ساختاری و نهادی آن نیز بپردازد. از این رو، پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد فراترکیب، تلاش دارد تا این خلأهای نظری و کاربردی را پوشش دهد و پیشنهاد‌های واقع‌بینانه‌تری برای سیاست‌گذاران اجتماعی و فرهنگی ارائه نماید.

مبانی نظری

پدیده تأخیر در ازدواج، به‌عنوان یک مسئله اجتماعی چندبعدی، با اتکا به چارچوب‌های نظری متعددی قابل تبیین است. در این پژوهش، برای فهم جامع عوامل مؤثر، از ترکیب سه رهیافت کلان نظری ساختاری-کارکردی، سرمایه‌ای و انتخاب عقلانی استفاده می‌شود. این رویکرد ترکیبی امکان تحلیل لایه‌های خرد (فردی)، میانی (خانواده و شبکه‌ها) و کلان (ساختارهای اقتصادی و نهادی) را فراهم می‌سازد.

۱. نظریه‌های کلان: مدرنیزاسیون و تغییرات ساختاری

نظریه‌های کلان بر دگرگونی‌های ساختاری جامعه در فرآیند گذار از سنت به مدرنیته تأکید دارند. بر اساس دیدگاه کارکردگرایی ساختاری (پارسونز، ۱۹۵۱)، نهادهای اجتماعی در جامعه مدرن تمایز یافته و تخصصی می‌شوند. ازدواج، که در جامعه سنتی کارکردهای اقتصادی، زیستی و اجتماعی یکپارچه‌ای داشت،

¹ Assler & Lichter

² Melnikas et al.

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

در جامعه مدرن عمدتاً حول محور عشق و همراهی عاطفی بازتعریف می‌شود (گیدنز^۱، ۱۹۹۲). این تغییر کارکرد، ازدواج را از یک الزام ساختاری به یک انتخاب فردی تبدیل می‌کند و مسیر آن را طولانی‌تر و پیچیده‌تر می‌سازد. نظریه مدرنیزاسیون اینگلهارت (۱۹۹۷) نیز با مفهوم «تحول فرهنگی»، توضیح می‌دهد که با فراهم آوردن امنیت اقتصادی و زیستی، ارزش‌های مادی‌گرا جای خود را به ارزش‌های فرامادی نظیر خودشکوفایی، کیفیت زندگی و استقلال فردی می‌دهند. در این چارچوب، ادراک تأخیر در ازدواج می‌تواند بازتاب اولویت یافتن اهداف شخصی (مانند تحصیل، شغل و تجربه‌گرایی) بر تعهدات سنتی مانند تشکیل خانواده باشد. در بافت ایران و استان کرمان، می‌توان شواهدی از این تقابل ارزشی را در افزایش سطح تحصیلات، به‌ویژه زنان، و تغییر نگرش نسبت به نقش‌های جنسیتی مشاهده کرد (آزادارمکی و چاوشیان، ۱۳۸۱).

۲. نظریه‌های میانی: سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی

در سطح میانی، نظریه‌های سرمایه‌ای پیر بوردیو (۱۹۸۶) ابزار تحلیلی قدرتمندی برای فهم موانع ازدواج فراهم می‌کنند. بوردیو سرمایه را به اشکال اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و نمادین تقسیم می‌کند که قابلیت تبدیل به یکدیگر را دارند.

سرمایه اجتماعی: به شبکه‌های روابط و عضویت در گروه‌ها اطلاق می‌شود که منابع و پشتیبانی در اختیار فرد قرار می‌دهد (بوردیو^۲، ۱۹۸۶). ضعف سرمایه اجتماعی (مانند کاهش شبکه‌های هم‌سریایی سنتی، فاصله‌گیری از حلقه خویشاوندی گسترده یا محدود بودن فرصت‌های آشنایی در فضاهای عمومی) می‌تواند دسترسی به همسر مناسب را دشوار و فرآیند ازدواج را طولانی کند (پاتنام^۳، ۲۰۰۰).

سرمایه فرهنگی: شامل عادات، سلیقه‌ها، مهارت‌ها و مدارک تحصیلی است. افزایش سرمایه فرهنگی (تحصیلات عالی) می‌تواند با دو مکانیسم متضاد عمل کند: از یک سو، با افزایش «عادت واره» خاص، دامنه انتخاب‌های هم‌کفو را محدود کند (تنها افرادی با سطح تحصیلی و سلیقه مشابه را مناسب بدانند) و از سوی دیگر، با تأخیر در ورود به بازار کار، زمان دستیابی به استقلال اقتصادی را به تعویق اندازد. در استان کرمان، انتظار برای هم‌کفویی در سرمایه فرهنگی (تحصیلات، سبک زندگی) می‌تواند به عنوان یک مانع عمل نماید.

¹ Giddens

² Bourdieu

³ Putnam

۳. نظریه‌های خُرد: انتخاب عقلانی و سرمایه انسانی

در سطح خُرد، نظریه انتخاب عقلانی (کلمن^۱، ۱۹۹۰) و نظریه سرمایه انسانی بکر (۱۹۹۳) به تحلیل محاسبات فردی می‌پردازند. از این منظر، فرد با ارزیابی هزینه‌ها و فواید ازدواج در مقایسه با گزینه‌های جایگزین (مانند مجرد یا هم‌زیستی) تصمیم می‌گیرد.

نظریه سرمایه انسانی: گری بکر (۱۹۹۳) ازدواج را بازاری در نظر می‌گیرد که در آن افراد با در نظر گرفتن منابع خود (سرمایه انسانی مانند تحصیلات و مهارت) در پی حداکثرسازی مطلوبیت هستند. سرمایه‌گذاری بر سرمایه انسانی (مانند ادامه تحصیل) ازدواج را به تأخیر می‌اندازد، زیرا فرد می‌خواهد ابتدا بازده این سرمایه‌گذاری (شغل بهتر و درآمد بالاتر) را کسب کند و سپس وارد ازدواج شود. در شرایط ناپایداری اقتصادی و بیکاری بالا در استان کرمان، این محاسبه عقلانی می‌تواند به تعویق طولانی مدت ازدواج بینجامد.

نظریه انتخاب عقلانی: بر مبنای این نظریه، زمانی فرد ازدواج را انتخاب می‌کند که منافع مورد انتظار آن (عاطفی، اقتصادی، اجتماعی) بیش از هزینه‌های آن (از دست دادن استقلال، هزینه‌های مالی، ریسک طلاق) به نظر برسد (اوپنهاور^۲، ۱۹۸۸). افزایش هزینه‌های مستقیم ازدواج (مسکن، جهیزیه، مراسم) و هزینه‌های فرصت (از دست دادن فرصت‌های پیشرفت شخصی)، همراه با کاهش منافع ادراک شده از ازدواج در جامعه در حال گذار، می‌تواند ترجیه عقلانی فرد را به سمت تأخیر یا حتی اجتناب سوق دهد. در این پژوهش، فرض بر آن است که فشارهای ساختاری ناشی از مدرنیزاسیون (تغییر ارزش‌ها، تخصصی شدن نقش‌ها)، کمبود یا ناهمگونی انواع سرمایه (ضعف شبکه‌های اجتماعی، انتظارات بالای فرهنگی-اقتصادی) و محاسبات عقلانی فرد در بستر اقتصادی نامطمئن، در تعامل با یکدیگر پدیده ادراک تأخیر در ازدواج را بین جوانان کرمان را شکل می‌دهند. این چارچوب ترکیبی، ظرفیت تبیین ابعاد هفت‌گانه شناسایی شده (اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، روان‌شناختی، ساختاری و نهادی) را داراست.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با رویکرد آمیخته (کیفی-کمی) اکتشافی متوالی^۳ است. در مرحله کیفی از روش فراترکیب (متاستز) بر اساس الگوی شش مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) استفاده شد تا چارچوب مفهومی و مقوله‌های عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استخراج گردد. جامعه پژوهش در مرحله کیفی شامل تمام مطالعات مرتبط داخلی (پایگاه‌های سیویلیکا، نورمگز، ایرانداک و مگیران) و خارجی Scopus، PubMed و Google Scholar تا سال ۱۴۰۳ بود. پس از جستجوی

¹ Coleman

² Oppenheimer

³ Sequential Exploratory

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

نظام‌مند با کلیدواژه‌های «تأخیر در ازدواج»، «عوامل ازدواج جوانان» و معادل‌های انگلیسی آن‌ها، ابتدا ۸۹ مطالعه شناسایی و پس از غربالگری بر اساس معیارهای ورود (ارتباط موضوعی قوی، روش‌شناسی معتبر و ارائه داده‌های کافی)، ۳۲ منبع به عنوان نمونه نهایی انتخاب شد. مراحل اجرا شامل تدوین سؤال پژوهش، جستجوی نظام‌مند، غربالگری منابع، استخراج داده‌ها، کدگذاری (باز: استخراج ۲۲۰ کد اولیه؛ محوری: ۴۰ مقوله فرعی مانند ناامنی شغلی، تغییر ارزش‌ها و انتظارات خانوادگی؛ انتخابی: ۷ مقوله اصلی شامل عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، روان‌شناختی، ساختاری و نهادی) و ارائه یافته‌ها بود.

قابلیت اعتماد یافته‌های کیفی بر اساس معیارهای لینکلن و گوبا تأمین شد: اعتبارپذیری از طریق بازبینی گروهی توسط متخصصان، انتقال‌پذیری با تنوع منابع داخلی و خارجی، قابلیت اعتماد با مستندسازی دقیق فرآیند و تأییدپذیری با بررسی مستقل توسط همکار پژوهشگر. همچنین پایایی کدگذاری با روش توافق بین کدگذاران بررسی شد؛ به این منظور ۲۰٪ منابع (۶ منبع) به صورت تصادفی توسط کدگذار دوم مستقل کدگذاری مجدد شد و با استفاده از فرمول هولستی، ضریب توافق ۰.۸۷ به دست آمد که بالاتر از آستانه قابل قبول (۰.۷) است. یافته‌های مرحله کیفی، چارچوب مفهومی پژوهش و پایه طراحی ابزار مرحله کمی را فراهم کرد.

در مرحله کمی از روش پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری شامل جوانان مجرد ۱۸ تا ۳۵ سال ساکن استان کرمان (۱،۲۱۱،۳۱۲ نفر بر اساس برآورد مرکز آمار ایران، ۱۴۰۳) بود. نمونه‌گیری به صورت طبقه‌ای متناسب با جمعیت هر شهرستان انجام گرفت و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران (سطح اطمینان ۹۵٪، خطای مجاز ۵٪) به همراه پیش‌بینی ۱۰٪ ریزش، ۴۰۰ نفر تعیین شد. معیارهای ورود به مطالعه: (۱) سن ۱۸ تا ۳۵ سال، (۲) سکونت حداقل دو سال اخیر در یکی از شهرستان‌های استان کرمان، (۳) مجرد بودن (فاقد هرگونه سابقه ازدواج دائم یا موقت)، (۴) ارائه رضایت آگاهانه برای مشارکت. معیارهای خروج: (۱) متأهل یا دارای سابقه ازدواج، (۲) سکونت غیردائم در استان، (۳) عدم تکمیل بیش از ۱۰٪ پرسشنامه، (۴) الگوی پاسخ‌دهی نامعتبر (انتخاب گزینه یکسان برای بیش از ۸۰٪ گویه‌ها).

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق‌ساخته برگرفته از یافته‌های مرحله کیفی بود که شامل ۲۲۷ گویه (۲۲۰ گویه اصلی + ۷ گویه اطلاعات جمعیت‌شناختی) در ۸ بعد اصلی بود. تمامی گویه‌های اصلی بر اساس طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (۱ = کاملاً مخالف، ۲ = مخالف، ۳ = نظری ندارم، ۴ = موافق، ۵ = کاملاً موافق) نمره‌گذاری شدند. نمره کل هر بعد از مجموع نمرات گویه‌های مربوطه محاسبه گردید. دامنه نظری امتیاز هر بعد به شرح زیر است:

جدول ۱. آلفا کرونباخ پرسشنامه

آلفای کرونباخ	بعد
۰,۹۶	کل پرسشنامه
۰,۹۴	۱. عوامل اقتصادی
۰,۹۰	۲. عوامل فرهنگی
۰,۸۸	۳. عوامل اجتماعی
۰,۸۷	۴. عوامل خانوادگی
۰,۸۹	۵. عوامل روان‌شناختی
۰,۹۳	۶. عوامل ساختاری
۰,۹۲	۷. عوامل نهادی
۰,۸۵	ادراک تأخیر در ازدواج (متغیر وابسته)

تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ و روش رگرسیون خطی چندگانه انجام شد، که در آن ۷ مقوله اصلی به عنوان متغیرهای مستقل و سن ازدواج (به عنوان شاخص ادراک تأخیر در ازدواج) به عنوان متغیر وابسته وارد مدل گردید.

یافته‌ها تحقیق

چه عواملی بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان (۱۸-۳۵ سال) مؤثر است؟

جدول ۲. کدهای به دست آمده از فراترکیب

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کدهای اولیه (کامل)	ردیف
اقتصادی	اشتغال و درآمد	بیکاری گسترده جوانان؛ اشتغال موقت و ناپایدار؛ حقوق پایین و ناکافی؛ نبود فرصت‌های شغلی پایدار؛ کار غیررسمی بدون بیمه؛ ناامنی شغلی و قراردادهای کوتاه؛ طولانی بودن فرآیند استخدام؛ تأخیر ورود به بازار کار پس از تحصیل	۸-۱
اقتصادی	هزینه ازدواج	گرانی مهریه و جهیزیه؛ هزینه بالای مسکن و اجاره؛ هزینه سنگین مراسم و تشریفات؛ گرانی طلا، حلقه و لوازم ضروری	۱۲-۹

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

اقتصادی	منابع مالی	نداشتن پس انداز کافی؛ نبود حمایت مالی والدین؛ بدهی و وام‌های شخصی سنگین؛ ناتوانی در تأمین پیش‌پرداخت مسکن	۱۶-۱۳
اقتصادی	شرایط کلان	تورم شدید و کاهش قدرت خرید؛ نوسان بازار کار و درآمد؛ ناطمینانی اقتصادی آینده	۱۹-۱۷
اقتصادی	هزینه تحصیل	افزایش هزینه آموزش عالی؛ طولانی‌شدن دوره تحصیل	۲۱-۲۰
اقتصادی	زمان و کار	تعارض زمان‌بر شغل دوم و ازدواج؛ هزینه فرصت ازدواج برای کارآفرینان	۲۳-۲۲
اقتصادی	مقایسه اجتماعی مالی؛ انتظارات اقتصادی؛ نگرش اقتصادی؛ هنجارهای هزینه؛ تطابق تحصیل-کار	رقابت مالی با همسالان؛ افزایش استانداردهای رفاهی آغاز زندگی؛ نگاه سرمایه‌محور به ازدواج؛ توقع جهیزیه/هایشرون مرسوم؛ کمبود مشاغل متناسب با تخصص	۲۸-۲۴
اقتصادی	حمایت اجتماعی؛ نابرابری بازار کار؛ هزینه‌های پنهان	فقدان بیمه بیکاری کارآمد؛ ناهمسانی دستمزد زنان و مردان؛ هزینه بالای حمل‌ونقل شهری؛ مالیات/کسورات سنگین حقوق	۳۲-۲۹
فرهنگی	تغییر ارزش‌ها؛ مادی‌گرایی	کمرنگ‌شدن قداست ازدواج؛ ازدواج به‌عنوان انتخاب نه الزام؛ اولویت رشد فردی بر تشکیل خانواده؛ افزایش تساهل نسبت به تجرد طولانی؛ تجمل‌گرایی در مراسم؛ چشم‌وهم‌چشمی خانوادگی؛ برندمحوری جهیزیه و عروسی؛ معیارهای مادی سختگیرانه برای همسر	۴۰-۳۳
فرهنگی	تغییر نقش جنسیتی؛ الگوهای فرهنگی جدید	استقلال‌طلبی نقش‌های جنسیتی؛ کاهش پذیرش نقش‌های سنتی؛ افزایش انتظار برابری نقش‌ها؛ حساسیت نسبت به کلیشه‌های جنسیتی؛ گسترش سبک زندگی فردمحور؛ کاهش نفوذ هنجارهای سنتی؛	۴۸-۴۱

عادی سازی آشنایی های طولانی پیش از ازدواج؛ انعطاف کمتر در سازش فرهنگی			
فرهنگی	رسانه و فرهنگ؛ هنجارسازی	تأثیر رسانه ها بر ذائقه ازدواج؛ الگوگیری از فرهنگ های غیرایرانی؛ نمایش سبک های لوکس در سریال ها؛ تعارض ارزش های بومی و جهانی؛ تضعیف هنجار ازدواج آسان؛ تقویت انگ «ازدواج ساده = کم ارزش»؛ ارزش گذاری بیش از حد بر «کلاس اجتماعی»؛ برجسته سازی ظاهر/استایل بر صفات اخلاقی	۵۶-۴۹
فرهنگی	تنوع فرهنگی؛ آیین ها و سنت	حساسیت فرهنگی به تفاوت های قومی؛ نگرانی از ناسازگاری سبک زندگی؛ اختلاف سلیقه آیینی و رسوم؛ تعارض انتظارات فرهنگی خانواده ها؛ کاهش کارکرد آیین های سنتی آشنایی؛ کم رنگ شدن واسطه گری معتمدین محلی؛ تغییر نگاه به مهریه/جهیزیه به مثابه «پرستیژ»؛ افت جایگاه مراسم های ساده و جمع و جور	۶۴-۵۷
اجتماعی	تحصیل و اشتغال	تحصیلات طولانی مدت؛ رقابت تحصیلی شدید؛ تمایل به تحصیلات تکمیلی؛ ورود دیر هنگام به بازار کار	۶۸-۶۵
اجتماعی	تعامل اجتماعی؛ سرمایه اجتماعی	کمبود فرصت آشنایی سالم؛ محدودیت تعامل دختر و پسر؛ ترس از قضاوت اجتماعی درباره ارتباط؛ کاهش تماس چهره به چهره؛ تضعیف اعتماد اجتماعی؛ کاهش سرمایه پیوندی در محلات؛ کاهش شبکه های دوستی پایدار؛ رکود فعالیت های جمعی جوانان	۷۶-۶۹
اجتماعی	رسانه و جامعه	اثر الگویی سلبریتی ها در شبکه ها؛ مقایسه اجتماعی مداوم در فضای مجازی؛ تغییر	۸۰-۷۷

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

معیارهای ظاهری انتخاب همسر؛ ناهماهنگی واقعیت/تصور ذهنی از زندگی مشترک			
اجتماعی	تحرك اجتماعى	مهاجرت شغلى به كلان‌شهر؛ دورى از خانواده و شبكه حمايى؛ سكونت مجردى طولانى در شهر؛ تغيير هويت اجتماعى پس از مهاجرت	۸۴-۸۱
اجتماعی	هنجار اجتماعى	انگ اجتماعى نسبت به ازدواج ساده؛ فشار برای حفظ «كلاس» در همسرگزینی؛ انتظار مدرک/شغل خاص از همسر؛ قضاوت همسالان درباره زمان ازدواج	۸۸-۸۵
اجتماعی	زیرساخت اجتماعى	كمبود امکانات فراغتى سالم مشترک؛ نبود فضاهای عمومى امن برای آشنایی؛ محدودیت فعالیت‌های داوطلبانه مختلط؛ كمبود انجمن‌های مهارت‌آموزى مشترك	۹۲-۸۹
اجتماعی	سواد اجتماعى	ضعف سواد رسانه‌ای درباره روابط سالم؛ آگاهی كم از ریسک‌های رابطه ناسالم؛ نبود الگوی ارتباطی سالم میان جوانان؛ فاصله نسلی در سبك تعاملات	۹۶-۹۳
خانوادگی	تجارب منفی خانوادگی	اختلافات دائمی والدین؛ طلاق والدین؛ خشونت خانگی در خانواده مبدأ؛ الگوهای منفی ازدواج در بستگان	۹۷-۱۰۰
خانوادگی	مداخله والدین	كنترل بیش از حد والدین؛ دخالت مستقیم در انتخاب همسر؛ رد گزینه‌های مناسب توسط خانواده؛ تحمیل ملاک‌های سلیقه‌ای والدین	۱۰۱-۱۰۴
خانوادگی	حمایت خانوادگی	نبود حمایت عاطفی خانواده؛ بی‌تفاوتی نسبت به نیاز ازدواج فرزند؛ فشار برای	۱۰۵-۱۰۸

ازدواج خویشاوندی؛ حمایت مالی ناکافی در شروع زندگی			
خانوادگی	روابط خانوادگی	فاصله عاطفی والد-فرزند؛ نبود گفت‌وگوی سازنده درباره ازدواج؛ تعارض ارزش‌ها بین نسل‌ها؛ کمبود وقت والدین برای تعامل	۱۰۹- ۱۱۲
خانوادگی	الگوهای خانوادگی	نداشتن الگوی مثبت ازدواج؛ ازدواج دیرهنگام والدین؛ الگوگیری از شکست‌های ازدواج اقوام	۱۱۳- ۱۱۵
خانوادگی	سازگاری بین خانواده‌ای	اختلاف طبقه/قوم خانواده‌ها؛ تعارض آیین‌ها و رسوم دو خانواده؛ حساسیت‌های طبقاتی و پرستیژ	۱۱۶- ۱۱۸
خانوادگی	انتظارات خانواده	انتظارات مالی بالا از داماد/عروس؛ معیارهای غیرواقع‌بینانه همسرگزینی؛ تأکید بر مدارک/شغل خاص؛ اهمیت بیش از حد ظاهر/قوم/منطقه	۱۱۹- ۱۲۲
خانوادگی	نگرش خانواده	نگرانی خانواده از ناپایداری ازدواج فرزند؛ بدبینی خانواده به ازدواج زودهنگام؛ ترس خانواده از مسئولیت‌های مالی؛ ترجیح خانواده به ادامه تحصیل فرزند	۱۲۳- ۱۲۶
خانوادگی	پویایی خویشاوندی	شکاف ارتباطی خواهر/برادر با جوان؛ الگوهای تربیتی اقتدارگرایانه	۱۲۷- ۱۲۸
روانشناختی	اضطراب ازدواج	اضطراب تعهد بلندمدت؛ ترس از شکست عاطفی؛ نگرانی از طلاق؛ ترس از محدود شدن آزادی فردی	۱۲۹- ۱۳۲

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

روان‌شناختی	نگرش منفی	بدبینی به پایداری روابط؛ بی‌اعتمادی به جنس مخالف؛ کاهش انگیزه برای تشکیل خانواده؛ بی‌میلی به فرزندآوری	۱۳۳- ۱۳۶
روان‌شناختی	جهت‌گیری فردی	فردگرایی و استقلال‌طلبی؛ تمرکز بر رشد شغلی/شخصی؛ پرهیز از تعهدات مالی/عاطفی؛ ترجیح زندگی مجردی	۱۳۷- ۱۴۰
روان‌شناختی	مهارت‌های اجتماعی	ضعف مهارت ارتباط با جنس مخالف؛ ناتوانی در شناخت همسر مناسب؛ ضعف در مدیریت تعارض؛ دشواری در مذاکره و توافق	۱۴۱- ۱۴۴
روان‌شناختی	شایستگی‌های درونی	خودشناسی ناکافی؛ ناپختگی هیجانی؛ وابستگی عاطفی به خانواده؛ تصمیم‌گریزی در موضوع ازدواج	۱۴۵- ۱۴۸
روان‌شناختی	الگوهای شناختی	طرحواره‌های ناکارآمد رابطه‌ای؛ کمال‌گرایی در انتخاب همسر؛ استانداردهای بسیار سخت معیارها؛ حساسیت افراطی به رد/پذیرش	۱۴۹- ۱۵۲
روان‌شناختی	سلامت روان و کار	فرسودگی شغلی و بی‌انرژی بودن؛ افسردگی/خلق پایین موقت؛ اضطراب مالی مزمن؛ تعارض نقش شغلی-زندگی	۱۵۳- ۱۵۶
روان‌شناختی	خود ادراکی	احساس ناکامی بین اهداف و واقعیت؛ عزت‌نفس پایین؛ حساسیت به مقایسه اجتماعی؛ بی‌ثباتی در ترجیحات ازدواج	۱۵۷- ۱۶۰
ساختاری	آموزش و مهارت	نبود آموزش رسمی مهارت زندگی؛ کمبود برنامه‌های مشاوره پیش‌ازدواج؛ آگاهی اندک از حقوق خانواده؛ تمرکز نظام آموزشی بر محفوظات	۱۶۱- ۱۶۴

۱۶۵-	نرخ بالای بیکاری استان؛ کمبود فرصت شغلی زنان؛ نبود حمایت از کارآفرینی جوانان؛ عدم انطباق نیاز بازار و دانشگاه	بازار کار	ساختاری
۱۶۸			
۱۶۹-	بحران دسترسی به مسکن مناسب؛ نبود طرح مسکن جوانان؛ ناکافی بودن وام مسکن؛ گرانی زمین و رانت ملکی	مسکن و زیرساخت	ساختاری
۱۷۲			
۱۷۳-	تمرکز خدمات در شهرهای بزرگ؛ محرومیت مناطق روستایی؛ مهاجرت اجباری برای شغل؛ فرسایش سرمایه اجتماعی محلی	نابرابری فضایی	ساختاری
۱۷۶			
۱۷۷-	فقدان فضاهای عمومی امن آشنایی؛ کمبود مراکز فرهنگی جوان‌پسند؛ ضعف پوشش خدمات مشاوره مقرون به صرفه؛ دسترسی نابرابر شهر/روستا به خدمات	زیرساخت اجتماعی	ساختاری
۱۸۰			
۱۸۱-	هزینه بالای ارتباطات/اینترنت؛ حمل و نقل گران و زمان‌بر شهری	هزینه‌های زیست	ساختاری
۱۸۲			
۱۸۳-	نبود سیاست‌های هماهنگ اشتغال- ازدواج؛ ضعف پیوند دانشگاه-صنعت؛ تعارض ساعت کار با فراغت اجتماعی؛ نبود مرخصی‌های تشویقی ازدواج	همسویی سیاستی	ساختاری
۱۸۶			
۱۸۷-	کمبود حمایت از اجاره‌نشین‌های جوان؛ نبود بیمه حمایت از بیکاری نوعروسان؛ نبود مشوق‌های مالیاتی ازدواج	حمایت مسکن؛ حمایت معیشت	ساختاری
۱۸۹			
۱۹۰-	ضعف رصد و داده‌های استانی ازدواج؛ ناکافی بودن وام ازدواج؛ فرآیند اداری طولانی وام؛ نبود حمایت بلاعوض برای	داده و پایش؛ حمایت‌های اقتصادی؛ نهادهای خدماتی؛ حکمرانی؛ برنامه‌ریزی	نهادی
۲۰۵			

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

کم درآمدها؛ بی عدالتی در تخصیص تسهیلات؛ نبود مراکز همسرگزینی شفاف و معتبر؛ کمبود مراکز مشاوره تخصصی؛ نبود بانک اطلاعات ازدواج جوانان؛ ناپایداری نهادهای متولی با تغییر دولت؛ موازی کاری نهادهای فرهنگی؛ عدم هماهنگی وزارتخانه های ذی ربط؛ نبود نظام پاسخ گویی روشن؛ فقدان نقشه راه یکپارچه استانی؛ اجرای مقطعی طرح های ازدواج؛ نبود بودجه پایدار برنامه ها؛ ارزیابی نشدن اثربخشی طرح ها			
نهادی	سیاست فرهنگی	تبلیغ ناکافی ازدواج آسان در رسانه؛ کمبود محتوای آموزشی بومی؛ فاصله گفتمان نهادها با نسل جوان؛ نبود پیوست فرهنگی در طرح های اقتصادی	۲۰۶- ۲۰۹
نهادی	نگرش نهادی	بی اعتمادی عمومی به نهادهای رسمی؛ ناامیدی از حمایت دولت؛ باور به بی اثر بودن سیاست ها	۲۱۰- ۲۱۲
نهادی	حکمرانی مشارکتی	کمبود مشارکت جوانان در تصمیم سازی؛ نبود سازوکار بازخورد ذی نفعان؛ مشورت نشدن با دانشگاه/متخصصان	۲۱۳- ۲۱۵
نهادی	عدالت نهادی	ضعف عدالت فضایی در توزیع خدمات؛ کم توجهی به تنوع قومی-فرهنگی کرمان؛ غلبه رویکرد شهری بر نیازهای روستایی	۲۱۶- ۲۱۸
نهادی	داده و شفافیت	تأخیر در انتشار گزارش های رسمی؛ نبود یکپارچگی سامانه های اطلاعاتی	۲۱۹- ۲۲۰

از تحلیل ۵۲ منبع، ۲۲۰ کد اولیه استخراج شد که به ۷ مقوله اصلی تجمیع گردیدند.

یافته های کمی

جدول ۳. آمار توصیفی پاسخگویان

متغیر	دسته بندی	فراوانی	درصد فراوانی (%)	درصد تجمعی (%)
جنسیت	زن	۲۲۰	۵۵,۰	۵۵,۰
	مرد	۱۸۰	۴۵,۰	۱۰۰,۰
	جمع	۴۰۰	۱۰۰,۰	-
تحصیلات	لیسانس	۱۶۰	۴۰,۰	۴۰,۰
	دیپلم و پایین تر	۱۴۰	۳۵,۰	۷۵,۰
	فوق لیسانس و بالاتر	۱۰۰	۲۵,۰	۱۰۰,۰
	جمع	۴۰۰	۱۰۰,۰	-
اشتغال	شاغل موقت	۱۳۲	۳۳,۰	۳۳,۰
	شاغل دائم	۸۰	۲۰,۰	۵۳,۰
	دانشجو	۱۰۸	۲۷,۰	۸۰,۰
	بیکار	۸۰	۲۰,۰	۱۰۰,۰
	جمع	۴۰۰	۱۰۰,۰	-
محل سکونت	کرمان	۸۵	۲۱,۲۵	۲۱,۲۵
	سیرجان	۳۸	۹,۵۰	۳۰,۷۵
	رفسنجان	۳۶	۹,۰۰	۳۹,۷۵
	جیرفت	۳۶	۹,۰۰	۴۸,۷۵
	بم	۲۶	۶,۵۰	۵۵,۲۵
	سایر (کمتر از ۰.۵٪)	۱۷۹	۴۴,۷۵	۱۰۰,۰۰
	جمع	۴۰۰	۱۰۰,۰۰	-
پایگاه اقتصادی	کم (کمتر از ۳ میلیون تومان)	۱۶۰	۴۰,۰	۴۰,۰
	متوسط (۳-۷ میلیون تومان)	۱۵۲	۳۸,۰	۷۸,۰
	بالا (بیش از ۷ میلیون تومان)	۸۸	۲۲,۰	۱۰۰,۰
	جمع	۴۰۰	۱۰۰,۰	-

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

از جمعیت پاسخگو (۵۵٪ زن، ۴۵٪ مرد) متعادل است و بیشترین فراوانی در گروه‌های متوسط (لیسانس ۴۰٪، شاغل موقت ۳۳٪، پایگاه کم ۴۰٪) قرار دارد، که با آمار استانی کرمان (مرکز آمار ۱۴۰۳) هم‌خوانی دارد (نرخ بیکاری جوانان $\approx 25\%$ ، فارغ‌التحصیلان لیسانس $\approx 38\%$).

جدول ۴. شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
ادراک تأخیر در ازدواج	۲۲,۷	۵,۱	۸	۳۴
عوامل اقتصادی	۱۳۸,۲	۱۶,۸	۸۰	۱۵۵
عوامل فرهنگی	۱۲۰,۵	۱۹,۴	۵۵	۱۵۲
عوامل اجتماعی	۱۳۰,۸	۲۱,۷	۶۲	۱۶۱
عوامل خانوادگی	۱۱۲,۳	۱۵,۹	۴۸	۱۴۸
عوامل روان‌شناختی	۱۰۸,۹	۱۸,۶	۴۲	۱۴۹
عوامل ساختاری	۲۴۰,۶	۳۳,۵	۱۳۰	۲۸۸
عوامل نهادی	۲۰۸,۴	۳۸,۲	۱۰۰	۲۷۶

فرضیه پژوهش

ترکیب عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، روان‌شناختی، ساختاری و نهادی به طور معناداری می‌تواند ادراک تأخیر در ازدواج جوانان ۱۸ تا ۳۵ ساله استان کرمان را پیش‌بینی کند.

جدول ۴. آزمون نرمالیتی کولموگروف-اسمیرنوف^۱

متغیر	آماره K-S	درجه آزادی (df)	p-value	نتیجه
ادراک تأخیر در ازدواج	۰,۰۶۸	۴۰۰	۰,۰۷۲	نرمال
عوامل اقتصادی	۰,۰۵۹	۴۰۰	۰,۱۲۴	نرمال
عوامل فرهنگی	۰,۰۶۲	۴۰۰	۰,۰۹۸	نرمال
عوامل اجتماعی	۰,۰۶۵	۴۰۰	۰,۰۸۵	نرمال
عوامل خانوادگی	۰,۰۷۱	۴۰۰	۰,۰۶۱	نرمال
عوامل روان‌شناختی	۰,۰۷۳	۴۰۰	۰,۰۵۶	نرمال
عوامل ساختاری	۰,۰۶۰	۴۰۰	۰,۱۱۸	نرمال
عوامل نهادی	۰,۰۶۷	۴۰۰	۰,۰۷۹	نرمال

^۱ Kolmogorov-Smirnov

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S) برای بررسی نرمالیتی توزیع متغیرها انجام شد. همه p -value ها بالاتر از ۰,۰۵ هستند که نشان‌دهنده توزیع نزدیک به نرمال در تمام متغیرها است. این نتیجه پیش‌نیاز استفاده از آزمون‌های پارامتریک رگرسیون را تأیید کرد.

آزمون عدم هم‌خطی شدید^۱

آزمون‌های ضریب تحمل و عامل تورم واریانس محاسبه شد. تمامی مقادیر VIF کمتر از ۵ و Tolerance بالاتر از ۰,۲ بود که نشان‌دهنده عدم هم‌خطی شدید است.

جدول ۵. نتایج شاخص‌های هم‌خطی چندگانه

متغیر مستقل	Tolerance	VIF
اقتصادی	۰,۳۸	۲,۶۳
فرهنگی	۰,۴۱	۲,۴۴
اجتماعی	۰,۳۶	۲,۷۸
خانوادگی	۰,۴۵	۲,۲۲
روان‌شناختی	۰,۴۸	۲,۰۸
ساختاری	۰,۴۲	۲,۳۸
نهادی	۰,۳۹	۲,۵۶

جدول ۶. تحلیل واریانس (ANOVA) مدل رگرسیون چندگانه

منبع واریانس	df	مجموع مربعات (SS)	میانگین مربعات (MS)	F	p-value
رگرسیون	۷	۵۲,۸۴۳	۷,۵۴۹	۳۷,۲۱	< ۰,۰۰۱
باقیمانده	۳۹۲	۸۰,۴۱۳	۰,۲۰۵		
کل	۳۹۹	۱۳۳,۲۵۶			

تفسیر جدول ۶: مدل رگرسیون با مقدار $F = ۳۷,۲۱$ و $p < ۰,۰۰۱$ به‌طور کلی معنادار است و می‌تواند تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کند.

^۱ Multicollinearity

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

جدول ۷. خلاصه مدل رگرسیون چندگانه

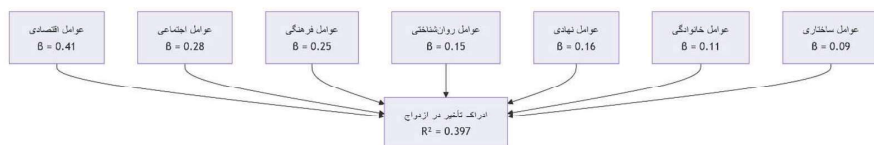
مدل	R	R ²	Adjusted R ²	خطای استاندارد تخمین
۱	۰,۶۳۰	۰,۳۹۷	۰,۳۸۵	۰,۴۵۳

تفسیر جدول ۷: حدود ۴۰ درصد ($R^2 = ۰/۳۹۷$) از واریانس ادراک تأخیر در ازدواج توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود.

جدول ۸. ضرایب رگرسیون چندگانه

متغیر مستقل	ضریب (B)	خطای استاندارد	Beta	t	p-value
ثابت	۲۵,۹۶	۰,۰۲۶	—	۹۸۴,۹۵	<۰,۰۰۱
اقتصادی	۰,۲۶۹	۰,۰۲۷	۰,۴۱	۹,۸۲	<۰,۰۰۱
اجتماعی	۰,۲۰۳	۰,۰۲۶	۰,۲۸	۷,۷۳	<۰,۰۰۱
فرهنگی	۰,۱۷۹	۰,۰۲۶	۰,۲۵	۶,۸۹	<۰,۰۰۱
نهادی	۰,۱۲۰	۰,۰۲۷	۰,۱۶	۴,۴۱	<۰,۰۰۲
روان‌شناختی	۰,۱۴۴	۰,۰۲۷	۰,۱۵	۵,۳۳	<۰,۰۰۱
خانوادگی	۰,۰۹۶	۰,۰۲۶	۰,۱۱	۳,۷۰	<۰,۰۰۲
ساختاری	۰,۰۶۶	۰,۰۲۷	۰,۰۹	۲,۴۷	۰,۰۱۴

ادراک تأخیر در ازدواج = $۰,۴۱$ (عوامل اقتصادی) + $۰,۲۸$ (عوامل اجتماعی) + $۰,۲۵$ (عوامل فرهنگی) + $۰,۱۶$ (عوامل نهادی) + $۰,۱۵$ (عوامل روان‌شناختی) + $۰,۱۱$ (عوامل خانوادگی) + $۰,۰۹$ (عوامل ساختاری) مدل معنادار است ($p < ۰,۰۰۱$ و $F = ۳۷,۲۱$). هفت عامل حدود ۴۰ درصد از تغییرات ادراک تأخیر در ازدواج را تبیین می‌کنند. تمامی ضرایب مثبت و معنادار هستند. بنابراین فرضیه اصلی تأیید می‌شود.

شکل ۱. مدل تجربی تحقیق

این مدل تجربی به‌طور خلاصه تأیید می‌کند که ادراک تأخیر در ازدواج در میان جوانان استان کرمان یک پدیده چندبعدی و پیچیده است که ریشه در لایه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و نهادی-ساختاری دارد. مدل نشان می‌دهد که اگرچه تمامی این عوامل نقش معناداری ایفا می‌کنند، اما وزن و اولویت عوامل متفاوت است و در شرایط خاص استان کرمان، مسائل اقتصادی و اجتماعی بار اصلی را بر

دوش می‌کشند. این یافته اهمیت رویکردهای چندبعدی و سیاست‌گذاری یکپارچه را برای حل و فصل پدیده تأخیر در ازدواج خاطر نشان می‌سازد.

نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، روان‌شناختی، ساختاری و نهادی به‌طور معنادار بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال استان کرمان تأثیر دارند. در این میان، عوامل اقتصادی (مانند بیکاری، هزینه‌های بالای مراسم ازدواج و ناامنی شغلی) و فرهنگی (مانند تغییرات در ارزش‌های سنتی، فردگرایی و تأثیر رسانه‌ها) به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های اصلی تأخیر در ازدواج شناخته شدند. این عوامل، از پیچیدگی شرایط اقتصادی و نگرانی‌های آینده تا تجمل‌گرایی و محدودیت‌های اجتماعی، لایه‌های مختلفی از موانع را در روند تصمیم‌گیری جوانان نمایان می‌سازند و تأخیر در ازدواج را به‌عنوان پدیده‌ای چندبعدی معرفی می‌کنند. ترکیب این عوامل بیش از نیمی از واریانس سن ازدواج را تبیین می‌کند که نشان‌دهنده تعامل پیچیده این عوامل در تصمیمات جوانان است. در میان این عوامل، تأثیر روان‌شناختی به‌عنوان ضعیف‌ترین عامل شناخته شده و احتمالاً به‌عنوان یک عامل واسطه (مانند اضطراب ناشی از فشارهای خارجی) عمل می‌کند.

یافته‌های این تحقیق با پیشینه‌های موجود تطابق خوبی دارند. در حوزه اقتصادی، نقش بیکاری و هزینه‌های ازدواج با نتایج پژوهش‌های میرحسینی و حسین‌زاده (۱۴۰۲) در یاسوج و صادقی و شکفته‌گوهری (۱۳۹۶) در تهران همخوانی دارد، که می‌گویند ناامنی شغلی و تجمل‌گرایی موانع اصلی ازدواج هستند و احتمال تجرد برای بیکاران چندین برابر افراد شاغل است. همچنین، در سطح بین‌المللی، هم‌خوانی با تحقیق جونز و اسمیت (۲۰۲۰) که تأکید دارند افزایش هزینه‌های زندگی و اولویت‌های شغلی، تأخیر در ازدواج را در کشورهای در حال توسعه موجب می‌شود، مشهود است. برای عوامل فرهنگی، تأکید بر تغییرات هنجاری و تأثیر رسانه‌ها با تحقیقاتی همچون ترابی و شمس قهفرخی (۱۴۰۰) و مختاری و همکاران (۱۴۰۰) در ایران و ویلسون (۲۰۱۹) هم‌خوانی دارد. این تحقیق‌ها، ذائقه‌سازی رسانه‌ها و جامعه را عامل تأخیر در ازدواج و تشویق به تجرد می‌دانند. در خصوص عوامل اجتماعی و خانوادگی، پژوهش‌های پروین، فاعله‌گری و کیانی (۱۳۹۶) و حسینی، صادقی و رضایی (۱۳۹۸) نشان داده‌اند که جدال بین سنت و مدرنیته، فشارهای خانوادگی و عدم تعادل در بازار ازدواج، از موانع اصلی ازدواج هستند. همچنین، اگرچه نقش روان‌شناختی در این پژوهش ضعیف‌تر از پژوهش‌های قبلی همچون رستمی، سعادت و نوایی‌نژاد (۱۳۹۴) و محبی، سیاح و حسینی (۱۳۹۵) است که اضطراب و ریسک ازدواج را به‌طور برجسته‌تری می‌بینند، این تفاوت ممکن است به دلیل تمرکز تحقیق حاضر بر شرایط اقتصادی و اجتماعی استان کرمان باشد، جایی که فشارهای اقتصادی غالب است و عوامل روان‌شناختی نقشی واسطه‌ای ایفا می‌کنند. از منظر نظری یافته‌ها با نظریه مدرنیزاسیون دورکهایم و پارسونز هم‌خوانی دارند، که گذار از جامعه سنتی به مدرن را با تضعیف هنجارهای ازدواج، افزایش فردگرایی و اولویت رشد شخصی همراه می‌داند. عوامل فرهنگی و اجتماعی پژوهش، این گذار را در کرمان منعکس می‌کنند، جایی که جوانان استقلال را به تشکیل خانواده ترجیح می‌دهند. در دیدگاه جامعه‌شناختی، نظریه سرمایه اجتماعی بوردیو (۱۹۸۶) نیز به‌خوبی تبیین‌کننده نقش عوامل ساختاری و نهادی است؛ کاهش سرمایه پیوندی (مانند شبکه‌های

عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج جوانان استان کرمان (یک پژوهش با رویکرد آمیخته)

خانوادگی ضد ازدواج) و سرمایه فرهنگی (مانند انتظارات هم‌کفوی اقتصادی) به‌عنوان موانع ازدواج عمل می‌کنند. همچنین، نظریه سرمایه انسانی بکر (۱۹۹۳) نیز با یافته‌های پژوهش هم‌خوانی دارد که به‌طور عمده بر سرمایه‌گذاری در تحصیلات و شغل و موفقیت فردی به‌عنوان عوامل تأخیر در ازدواج تأکید دارد. در سطح محلی، شرایط اقتصادی و اجتماعی کرمان مانند تورم بالا، نابرابری‌های فضایی و تمرکز خدمات در مرکز استان، این عوامل را تشدید می‌کند و ادراک تأخیر در ازدواج را به‌عنوان پاسخی منطقی به عدم امنیت اجتماعی نشان می‌دهد.

محدودیت‌ها:

این پژوهش به‌طور خاص بر استان کرمان متمرکز است که ممکن است نتایج آن برای دیگر استان‌ها یا مناطق کشور تعمیم‌پذیر نباشد. این محدودیت جغرافیایی، به‌ویژه در مورد استان‌هایی با شرایط اقتصادی و فرهنگی متفاوت، ممکن است منجر به تفاوت در نتایج شود. به‌علاوه، در انتخاب نمونه، این پژوهش تنها از جوانان ۱۸ تا ۳۵ سال استان کرمان استفاده کرده است و در نتیجه، نتایج ممکن است تنها بر این گروه سنی تأثیرگذار باشد و به‌طور کلی نتایج آن برای گروه‌های سنی دیگر قابل تعمیم نباشد.

محدودیت‌های روش‌شناختی

این تحقیق از روش پرسش‌نامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرده است که ممکن است به‌واسطه عوامل مختلف (مانند سوگیری‌های یادآوری یا عدم دقت در پاسخ‌دهی) نتایج را تحت تأثیر قرار داده باشد. همچنین، استفاده از روش مقطعی و داده‌های به‌دست‌آمده در یک زمان خاص، محدودیت‌هایی را در خصوص تبیین تغییرات بلندمدت در روند تأخیر ازدواج ایجاد کرده است.

پیشنهادهای پژوهش:

پیشنهادهای سیاستی این پژوهش بر برنامه‌های چندلایه تأکید دارند. برای عوامل اقتصادی، دولت استان می‌تواند با گسترش برنامه‌های حمایتی مانند وام‌های کم‌بهره برای مسکن جوانان و بیمه بیکاری هدفمند، از جوانان حمایت کند. همچنین، برگزاری برنامه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها به‌منظور مقابله با فردگرایی افراطی پیشنهاد می‌شود. برای عوامل اجتماعی، ایجاد فضاهای عمومی امن برای تعامل مختلط (مانند پارک‌ها و فضاهای فراغت) و حمایت از فعالیت‌های جمعی جوانان، می‌تواند سرمایه اجتماعی را تقویت کند. در سطح خانوادگی، مشاوره‌های پیش‌ازدواجی برای کاهش مداخلات والدین و مدیریت انتظارات آنان پیشنهاد می‌شود. همچنین، برای عوامل روان‌شناختی، گسترش مراکز مشاوره رایگان و برنامه‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های عاطفی (مانند مدیریت اضطراب تعهد) می‌تواند مؤثر باشد. در نهایت، برای عوامل ساختاری و نهادی، نیازمند هماهنگی بین‌سازمانی (مانند پیوند دانشگاه و صنعت و تأمین بودجه پایدار برای طرح‌های ازدواج) هستیم. این پیشنهادها با تمرکز بر پیشگیری، می‌توانند به کاهش نرخ تأخیر در ازدواج در استان کرمان کمک کنند و زمینه‌ای برای پژوهش‌های آینده مانند مطالعات طولی فراهم آورند.

منابع

- انتظاری، ا.، غیاثوند، ا.، و عباسی، ف. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر افزایش سن ازدواج جوانان در شهر تهران. برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۹(۳۴)، ۲۰۱-۲۶۹. <https://doi.org/10.22054/qjstd.10.9452/2018>
- پروین، س.، فعله‌گری، ز.، و کیانی، م. (۱۳۹۶). تجربه زیسته دختران از تأخیر در ازدواج و گونه‌شناسی استراتژی‌های مواجهه با آن. پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، ۱۲(۱)، ۱۸۵-۲۴۰.
- ترابی، ف.، و شمس قهفرخی، ز. (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج در ایران و جهان. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۳۲(۲)، ۱۴۱-۱۷۵.
- حسینی، ح.، صادقی، ر.، و رضایی، ا. (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر ادراک تأخیر در ازدواج دختران در شهرستان‌های ایران. توسعه محلی (روستایی-شهری)، ۱۱(۱)، ۱۴۷-۱۷۲.
- دراهکی، ا.، و محمودیان، ح. (۱۳۹۱). تأخیر در ازدواج: انطباق یا بحران؟ نگاهی واکاوانه به سن ایده‌آل ازدواج دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۳(۱)، ۷۳-۹۴.
- رستمی، م.، سعادت، ن.، و نوایی‌نژاد، ش. (۱۳۹۴). بررسی رابطه تأخیر در ازدواج با خودشناسی، بهوشیاری و سلامت روان در دانشجویان مجرد. تعالی مشاوره و روان‌درمانی، ۱۶(۱)، ۷-۲۴.
- سروش، واحد، و ترکاشوند مرادآبادی، م. (۱۴۰۰). بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ایدئال ازدواج در جوانان مواجه با ادراک تأخیر در ازدواج در استان یزد. فرهنگ یزد، ۳(۱۱)، ۵۳-۸۴.
- صادقی، ر.، و شکفته‌گوهری، م. (۱۳۹۶). مطالعه پیامدهای بیکاری بر تأخیر در ازدواج جوانان در شهر تهران. برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۳۰(۴)، ۱۴۱-۱۷۵.
- عباس‌زاده، م.، و نیکدل، ن. (۱۳۹۵). مطالعه بسترهای زمینه‌ساز تأخیر در ازدواج دختران با رویکرد پدیدارشناسی توصیفی. زن در فرهنگ و هنر، ۸(۴)، ۴۹۳-۵۱۶.
- کوششی، م.، و قربانی، ز. (۱۳۹۱). مطالعه جمعیت‌شناختی تأثیر جوان‌همسری بر ازدواج دختران. مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۳۱(۱)، ۱۰۹-۱۳۴.
- محبی، ف.، سیاح، م.، و حسینی، ش. س. (۱۳۹۵). دلالت‌های معنایی تأخیر در ازدواج دختران دانشجوی. فرهنگ در دانشگاه اسلامی، ۱۹(۱)، ۲۵۱-۲۷۴.
- مختاری، س.، منشی، غ. ر.، و یوسفی، ز. (۱۴۰۰). شناسایی پدیده تأخیر در ازدواج دختران: نظریه زمینه‌ای. خانواده‌درمانی کاربردی، ۲(۲)، ۴۶-۶۶.
- میرحسینی، ز.، و حسین‌زاده، ح. (۱۴۰۲). واکاوی فهم دختران مجرد از زمینه‌های اجتماعی-اقتصادی تأخیر در ازدواج: (مورد مطالعه دختران مجرد شهر یاسوج). برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۵۷، ۳۷۲-۴۱۶.
- نیک‌منش، ز.، و کاظمی، ی. (۱۳۸۵). علل و راه‌حل‌های تأخیر در ازدواج جوانان. مطالعات روان‌شناسی تربیتی، ۵(۵)، ۷۷-۹۴.
- Cherlin, A. J. (2022). The deinstitutionalization of marriage revisited.
- Rezvani, M., & Kalantari, A. (2023). Grounded theory on delayed marriage in urban Iran. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 12(1), 45-60.
- Sassler, S., & Lichter, D. T. (2020). Cohabitation and marriage: Complexity and diversity in union formation. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 35-61. <https://doi.org/10.1111/jomf.12617>
- Shakeri, A., et al. (2018). Qualitative analysis of economic barriers to marriage. *Journal of Family Research*, 14(2), 101-118.
- Smock, P. J., & Schwartz, C. R. (2022). The demography of families: A review of patterns and change. *Journal of Marriage and Family*, 84(4), 1012-1032. <https://doi.org/10.1111/jomf.12829>